

HARM NIESEN

De absurditeit van de jacht

Evi Vet

Terwijl u dit leest, worden er ergens in Nederland beschermde dieren neergeschoten. Legaal. Want naast de miljoen dieren, die jaarlijks door de plezierjacht worden afgeschoten, worden er nog meer dieren bejaagd onder het mom van natuurbescherming en schadebestrijding. Harm Niesen (82), een van de oprichters van De Faunabescherming, verafschuwt al ruim 50 jaar activiteiten en de voorwendselen van de jagers. *“Het is gewoon niet waar en ze komen er steeds mee weg.”* Veel Nederlanders delen de afkeer Harm, en toch lukt het de jagers ieder jaar weer om zoveel dieren af te schieten. Hoe kan zo iets nog gebeuren?

Voortgedreven door een diepe liefde voor vogels en de absurditeit van de jacht, vecht Harm al meer dan een halve eeuw voor de rechten van wilde dieren in Nederland. De Faunabescherming ontstond in 1976 toen Harm en zijn mede-oprichters in actie kwamen nadat een zuurkoolboer in Langedijk alle meerkoeten op zijn land door honderd jagers liet afschieten. De boer had besloten dat de meerkoeten de daders waren van zijn aangevreten kolen. Ze bleken niet de schuldigen, maar ze betaalden wel de prijs. Met het idee de schade te stoppen ontving hij de honderd jagers op zijn erf, met als gevolg dat de omgeving achterbleef met ramen vol bloedspetters, sloten vol patronen en greppels vol spartelende lichaampjes van de meerkoeten.

“Mensen denken dat in Nederland alles met een reden gebeurt, want niemand zou voor zijn lol dieren doden. Maar dat is wel wat zich nu voordoet, want er is niet één logische reden om te jagen.”

De wet beschermt de jager

Jagen is vastgelegd in de wet en het uitzoeken daarvan voelde bijna net zo absurd als de wet

zelf. Er zijn namelijk drie vormen van de jacht: de benuttingsjacht, vrijstellingen en faunabeheer. De laatste twee heten officieel niet jacht maar ‘beheer’. Wij vinden dat daarvoor ook de term ‘jacht’ op zijn plaats is.

Benuttingsjagers, vroeger plezierjagers genoemd, mogen vrijuit schieten op een wildlijst van vijf soorten: fazant, houtduif, haas, konijn en wilde eend. Waarom deze vijf soorten ooit vogelvrij zijn verklaard is onbegrijpelijk. Het gaat bovendien heel slecht met de ‘staat van instandhouding’ van deze soorten. Enkele jaren geleden was er bijna een Kamermeerderheid voor het sluiten van de jacht op deze vijf soorten, maar de jacht werd slechts voor een jaar gesloten voor haas en konijn.

De mening van de minister is echter niet meer leidend, want sinds 2004 mogen provincies zelf de jacht (eigenlijk ‘beheer’ dus) reguleren. Op de dag dat de minister de jacht sloot, koos de provincie Limburg voor een ontheffing waarmee jagers het jaar rond op hazen konden schieten.

Op de lijst met landelijke vrijstellingen staan zes aangewezen soorten, die onder het mom van schadepreventie zonder vergunning mogen worden beschoten: Canadese gans, konijn, vos, hout-

Er is niet één goede reden om te jagen

duif, zwarte kraai en kauw. Merkwaardig genoeg gaat het met de helft van deze soorten niet goed. Twee jaar geleden stelde de Tweede Kamer vast dat het konijn, de kauw en de houtduif in hun voortbestaan worden bedreigd*, waarna toenmalig minister Van der Wal overwoog voor deze soorten de vrijstellingen in te trekken.

Ontheffingen zijn nodig voor de derde wettelijke vorm van jagen: faunabeheer. Hieronder vallen populatiebeheer, schadebestrijding en overlastbestrijding. Met goedkeuring van de provincie mag er op vele beschermde soorten worden geschoten, ook buiten het jachtseizoen om. Hoewel ontheffingen alleen worden verleend wanneer geweldloze middelen aantoonbaar niet werken, wordt volgens Harm afschot vaak toch als eerste ingezet. Door deze ontheffingen is het mogelijk dat er op beschermde dieren, zoals de edelherten, knobbelzwanen en ganzen, kan worden gejaagd. Hoe ver dit gaat blijkt in het Naardermeer, het oudste natuurmonument van Nederland, waar volgens Harm jaarlijks tienduizenden ganzen worden beschoten en vergast.

Faunabeheer is waanzin

Harm vecht al jaren tegen jagers, juristen en andere voorstanders over de opvatting dat de jacht in Nederland nodig zou zijn. Voorstanders gebruiken voor de benuttingsjacht argumenten als traditie, en duurzaam vlees. Voor faunabeheer

Harm Niesen in 2022. Foto: Menno Herstel

voeren ze als argumenten aan dat de populatie wilde dieren te groot is, dat jagen essentieel is voor het in stand houden van de natuur en dat zonder de jacht grote schades ontstaan aan gewassen. Harm is hier duidelijk over *“Het is allemaal niet waar, er is niet één goede reden voor de jacht”*.

Als auteur van dit stuk moet ik bekennen dat deze argumenten over de jacht mij ook hadden getroffen. Uiteraard was ik tegen de plezierjacht,

* Voor verwijzingen, zie faunabescherming.nl/argus2026-1

maar het hardnekkige idee van de noodzaak van jagen voor natuurbescherming, daar ben ik aanvankelijk in meegegaan. Wanneer Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer dit uitdragen, dacht ik dat het wel moest kloppen. Harm verklaart dat deze brede overtuiging is gekomen door een jarenlange en ijzersterke lobby van het jagersgilde in Den Haag. Volgens Harm hebben zij vanuit hun invloedrijke posities bij natuur- en milieuorganisaties kunnen bepleiten, dat jagen essentieel is voor schadebestrijding maar nogmaals: niets is minder waar.

De jacht creëert zijn eigen probleem

Een van Harms grootste ergernissen is dat men denkt schade te kunnen beperken en populaties te kunnen beheren door zelf op te treden als de natuurlijke vijand. Schieten tot een populatie zichzelf niet meer in stand kan houden klinkt als een logische en eenvoudige oplossing. In werkelijkheid wordt een populatiegrootte bepaald door

het voortplantingsvermogen en de draagkracht van een ecosysteem (de beschikbare ruimte, voedselvoorziening en predatiedruk). Harm stelt dat er zonder menselijke jacht niet ineens een overpopulatie ontstaat van dieren zonder natuurlijke vijanden. *“Wie eet er bijvoorbeeld zeearenden, ooievaars of blauwe reigers? Dat gaat toch ook goed?”* Een voorbeeld hiervan is de wolf. In Nederland heeft de wolf nauwelijks natuurlijke vijanden en toch groeit zijn populatie niet oneindig. Daar is simpelweg niet genoeg voedsel voor. Bovendien planten wolven zich langzaam voort. Niet de wolf bepaalt hoeveel dieren er in een bepaald gebied leven. De prooien bepalen hoeveel wolven er kunnen zijn.

Veel bejaagbare soorten in Nederland hebben een hoog reproductief vermogen en dan werkt populatiebeheer als dweilen met de kraan open. De jacht zorgt namelijk dat er een gat ontstaat, met meer leefruimte en eten voor de rest. Door

Over 20 jaar zal onze nationale vogel, de grutto, uit Nederland verdwenen zijn. Foto: Gerard Ellenbroek

deze ruimte zullen dieren meer nakomelingen krijgen, meer jongen het overleven en meer dieren uit nabije gebieden zich kunnen vestigen. Bij bijvoorbeeld vossen zorgt de jacht ervoor, dat de vrouwtjes zich meer voortplanten, waardoor er een meer jongen worden geproduceerd in een gebied mét afschot dan in een gebied waar niet wordt gejaagd. *“De enige manier om de groei van een soort tegen te gaan is zoals ze in België deden met de spreeuwen: met dynamiet! Dan dood je er in één klap tienduizend. Als je dat een aantal jaar volhoudt, dan zal er wel degelijk effect zijn.”*

Belanghebbenden lijken weinig ontvankelijk voor dit argument. Een aantal jaar geleden woonde Harm een vergadering bij over de jacht met alle provincies, waar een ganzendeskundige sprak over de bestrijding van ganzen. Hij stelde dat het een onbegonnen zaak was, omdat hiervoor minstens 95% van de nesten zou moeten worden vernietigd en dat ganzen juist vaak broeden op onbegaanbare plekken waardoor dit percentage nooit zou worden gehaald. Volgens Harm wilde geen van de gedeputeerden naar hem luisteren waardoor de deskundige aan het einde van de vergadering van wanhoop moest huilen. Dit beeld bleef bij hem hangen, vooral omdat een jager in diezelfde vergadering wel applaus kreeg.

Je kan geen feestmaal maken en dan klagen over de gasten

“We maken in Nederland overal stukjes natuur en je krijgt dan de soorten die daarbij passen.” Een populatie past zich op een natuurlijke manier aan de beschikbare ruimte, voeding en omstandigheden aan. Harm concludeert daaruit dat er niet zoiets bestaat als een te grote populatie. Soorten, die als problematisch worden bestempeld, gedijen simpelweg in het landschap dat wij hebben gecreëerd. Om bij de metafoor van de dweil en de kraan te blijven: wij hebben in Nederland natuur gemaakt, die de kraan wagenwijd openzet voor bepaalde soorten en helemaal dichtdraait voor anderen. Als je iets wil veranderen aan de grootte

van een populatie, dan zal je iets moeten doen aan de leefomstandigheden.

Het behouden van de Nederlandse ecologie zoals het ooit was, is geen logische keuze wanneer het landschap verandert. *“We hebben te accepteren dat er een verschuiving in de ecologie plaatsvindt.”* Harm stelt bijvoorbeeld dat er over 20 jaar geen grutto's

meer zijn omdat Nederland voor hen niet meer de ideale plek is.

De grote karekiet broedt al jaren niet meer in het riet van het Naardermeer. Desondanks staat in de onderhoudsvoorschriften van Natuurmonumenten, dat de leefomgeving voor deze vogel

moet worden beschermd. Om de kans op een terugkeer van de grote karekiet in het riet van het Naardermeer te vergroten, heeft Natuurmonumenten de jacht geopend op het dier dat het riet eet: de gans. *“De grote karekiet komt niet terug, want deze soort gaat in heel West-Europa achteruit. Daar heeft het grazen door ganzen niets mee te maken en Natuurmonumenten weet dat.”* Door het jagen op ganzen wordt ook de leefomgeving van andere (zeldzame) soorten, zoals lepelaars en purperreigers, verstoord. Het Naardermeer is een natuurgebied waar niet eens mag worden gewandeld maar blijkbaar mag er wel worden gejaagd. Jagers banjeren door het riet, al schietend en ganzeneieren in olie dompelend, en verstoren daarbij de kwetsbare soorten.

Het geweer als eerste keuze

Keer op keer ziet Harm hetzelfde gebeuren: er is een kans op schade, er is een dier in de buurt, en de oplossing is altijd het geweer. Doding lijkt de standaardreactie en alternatieven lijken niet te worden overwogen. Muskusratten zijn een invasieve soort zonder natuurlijke vijanden, die volgens de waterschappen de (water)veiligheid van Nederland in gevaar brengen. Volgens hen is actief ingrijpen de enige oplossing, maar Harm stelt dat dit niet zal helpen. Bij de muskusrat geldt bovendien dat zelfs kleine populaties ganzen kunnen graven, die kades en oevers instabiel maken. Daarom zou voor het waarborgen van waterveiligheid de muskusrat volledig moeten

De muskusrat is al bijna 90 jaar in Nederland. Bestrijding is volstrekt zinloos. Foto: Harm Niesen

worden uitgeroeid. *“Al bijna 90 jaar zijn er muskusratten in Nederland. Hoezo denken we nog steeds dat we ze kunnen bestrijden?”* Onderzoeken tonen daarnaast aan dat alternatieve systemen, zoals het monitoren van de oevers, effectiever zijn dan jagen en bovendien zijn constructieve oplossingen wel degelijk mogelijk, want onze primaire zeeverende dijken zijn al muskusrat-bestendig.

De maatstaf voor een succesvolle bestrijding is het aantal gevangen ratten per jaar. Het jaar 2024 werd met 65.811 vangsten door het Compendium voor de Leefomgeving (CLO) als succesvol bestempeld. Opmerkelijk genoeg gold ook 2018 als succesjaar, niet omdat er meer werden gevangen, maar juist omdat het aantal daalde. Zelfs voor

*Ik ben niet gefrustreerd,
ik ben kwaad*

de bestrijders is het aantal gevangen dieren geen betrouwbare maatstaf voor succes.

Bij de fruitboer werkt het precies hetzelfde

Harm zegt dat boeren meteen om jagers roepen wanneer ze aangevreten fruit zien. *“Ze vragen een ontheffing aan voor spreuwen omdat ze spreu-*

wen rond de fruitbomen hadden zien vliegen, zelfs zonder bewijs dat de spreuwen alle schade hadden toegebracht.” Een logischere en effectievere oplossing is het spannen van netten over de bomen, zodat geen enkele vogel er meer

bij kan. De fruitpikkende populaties zullen door het voedseltekort krimpen of een nieuw thuis zoeken, waardoor de toekomstige schade in die boomgaard wordt voorkomen. Het aanschaffen

van de netten is een investering en het aanleggen is arbeidsintensief. En helaas levert het verhuren van het jachtrecht aan jagers de boer juist geld op. Jagen is symptoombestrijding en bovendien lucratief voor boeren.

Als laatste voorbeeld gaan we terug naar de grauwe gans, die maar wat graag Engels raaigras eet, het meest voorkomende gras in onze weilanden. Mijn professor Teelt en ecologie noemde het grasfalt, omdat het door zijn eentonigheid niets bijdraagt aan de biodiversiteit. Engels raaigras bevat veel eiwitten, wat voedzaam is voor een melk producerende koe maar ook voor een overwinterende gans. Boeren denken dat de ganzen de kaas van hun brood eten, dat er niets meer overblijft voor de koe, maar volgens Harm gaat het vooral om het idee van schade. *“De boer ziet dat er ganzen grazen en denkt ‘zij vreten mijn land leeg, ze moeten weg.’”* Ganzen grazen echter in de winter, wanneer er bijna geen koeien buiten lopen, en wie een achtertuin heeft, weet dat gras snel kan groeien. Er is hier dus nauwelijks sprake van schade voor de boer.

Harm is 82 en nog steeds kwaad. Kwaad om de onwaarheden waar jagers nog steeds mee wegkomen. In de vijftig jaar van De Faunabescherming is er veel veranderd maar het systeem staat nog altijd overeind. Wat wél is veranderd: er zijn nu advocaten, rechtszaken en steeds meer wetenschappelijk bewijs. Langzaam verschuift het tij en steeds meer mensen, net zoals ik, zien in dat de jacht niet essentieel is. Echter zolang jagen beheer heet en dat beheer onbekommerd door kan gaan, blijft het dweilen. De kraan staat nog open.

Er is nauwelijks sprake van vraatschade door grauwe ganzen omdat ze alleen in de winter het ‘grasfalt’ opzoeken. Foto: Harm Niesen

